

## **AKSJOLOGIA TURYSTYKI. DROGA DO ZJEDNOCZENIA Z NAJWYŻSZYM**

Zanim pokusimy się określić najistotniejsze wartości wiążące się z pojęciem turystyki, dokonajmy nieco encyklopedycznego spojrzenia na termin określany mianem aksjologii (gr. áksios – godny, cenny, wartościowy; logós – nauka, pojęcie). Aksjologia jest dziedziną filozofii, której przedmiotem nie są wartości materialne, ale należące do porządku niematerialnego, duchowego, determinującego postawę moralną, wyznaczającego kanony piękna, dobra, rozwoju, prawości. „Aksjologia zajmuje się takimi zagadnieniami jak sposób istnienia wartości, czy są one zależne od podmiotu, jak twierdzi subiektywizm aksjologiczny, czy też niezależnie od niego – jak dowodzi obiektywizm; czy istnieją w sposób zależny od innych rzeczy (relatywizm), czy w sposób niezależny od czegokolwiek (absolutyzm); czy wartości istnieją jako własności naturalne (naturalizm), czy należą do świata nienaturalnego (np. intuicjonizm). Aksjologia zajmuje się również sposobem poznawania i źródłami naszej wiedzy o wartościach (objawienie, intuicja, zmysł moralny, doświadczenie); problemem ilości wartości, w ramach którego wyróżnić można stanowiska: 1) monizmu aksjologicznego, który wywodzi się z platońskiej triady wartości: Piękna-Dobra-Prawdy i który dowodzi istnienia jednej wartości przejawiającej się w różnych dziedzinach (moralności, sztuce, logice), 2) pluralizmu aksjologicznego, którego zwolennicy są przekonani, że istnieje wiele niesprowadzalnych do siebie wartości i, w związku z tym, podejmują próby ich klasyfikowania (np. wyróżnia się wartości etyczne, estetyczne, witalne, użyteczne itp.). Aksjologia jest dziedziną stosunkowo młodą. Największy wkład do badań nad wartościami włożyła fenomenologia (zob. Brentano, Scheler, Ingarden)”<sup>1</sup>.

Dla piszącego te słowa, aksjologia turystyki kojarzy się najmocniej z platońskim monizmem aksjologicznym, przy czym triada Piękna-Dobra-Prawdy wypływa z Jedynej i Najwyższej Wartości, którą stanowi Stwórca

---

<sup>1</sup> Por. G. Vesey, P. Foulkes, *Słownik encyklopedyczny*, RTW, 1977, s. 6.

Wszechrzeczy. Czymże bowiem cenniejszym może poszczycić się człowiek uprawiający turystykę od możliwości zbliżenia się do Blasku Boga, jedyne go źródła Prawdy-Dobra-Piękna a i Mocy?

Stąd też w niniejszym zwięzłym eseju pragniemy pominąć wiele aspektów czy motywów wiążących się z uprawianiem turystyki a skupić się jedynie na jej wymiarze mistycznym, na drodze, którą stanowi turystyka ku zjednoczeniu z Najwyższym.

Najpełniej i najgłębiej aksjologię turystyki w jej etycznym oraz mistycznym wymiarze oddają słowa Ojca Świętego Jana Pawła II wypowiedziane 12 października 1985 roku podczas audiencji generalnej: „Być człowiekiem gór oznacza iść i wspinać się, oznacza miłość przyrody oraz pomoc i służbę towarzyszom wyprawy. Być alpinistą oznacza często stawiać czoła trudnościom terenu i bezlitosnej pogodzie, ale równocześnie oznacza doświadczenie piękna krajobrazu, czystości powietrza, unikalnej przyjemności podziwiania rozległych horyzontów; być człowiekiem gór to nie tylko uprawianie zdrowej dyscypliny cielesnej, odważnej i wymagającej, która przygotowuje i pomaga w pokonywaniu słabości fizycznej, ale w rozumieniu integralnym to także szkoła życia, w której poznajemy solidarność i partnerstwo: to pokonywanie samego siebie, podejmowanie inicjatywy i ryzyka; a nawet więcej, punktu widzenia wiary, to uprzywilejowany sposób odkrywania Boga w pięknie dzieła stworzenia i budzenie pragnienia spotkania Go na szczytach gór, które zbliżają się ku niebu”<sup>2</sup>.

Przedstawiamy obecnie obszerny fragment wypowiedzi księdza M. Ostrowskiego z Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie rzucającej światło na poglądy Jana Pawła II dotyczące aksjologii turystyki, ze szczególnym uwzględnieniem jej nurtu teologicznego i mistycznego: „Jan Paweł II zwraca uwagę, iż kontakt człowieka z górami jest wezwaniem do kierowania się ku temu, co „w górze” (słynne „sursum corda” spod Giewontu). Pomaga ono człowiekowi wznieść się bliżej Boga, odkrywając Jego ślady w pięknie górskiego świata („księżde przyrody”), stwarzając okazję do duchowego wyciszenia, modlitwy i kontemplacji. Wznoszenie się ku górskim źródłom jest obrazem pragnień człowieka, którego nasycić może jedynie Bóg. Tajemniczość gór wspiera człowieka w ogarnianiu tego, co boskie, a równocześnie ich ogrom jest okazją do przeżycia wielkości i majestatu Boga, budząc wobec Niego szacunek, pomagając w uznaniu właściwej relacji Stwórca-stworzenie. Ten sam Bóg jednak zniża się ku człowiekowi „z góry”, staje się bliski i przychodzi mu z pomocą, uświęca go i potwierdza godność każdej ludzkiej istoty. Głęboko przeżyty kontakt z górami budzi w człowieku postawę dziękczynienia wobec Boga.

---

<sup>2</sup> Por. Z. J. Ryn, *Cel i program konferencji*, (w:) Ks. Karol Wojtyła – Jan Paweł II. *Miłośnik gór i przyrody*, Kraków 2005.

Kontemplacja uroku gór rozbudza zarazem szacunek wobec wszystkich Bożych stworzeń. Góry zarazem wzywają człowieka do wychodzenia na wyżyny świętości. Papież ukazuje przykład Maryi udającej się „w góry” i bł. J. Frassatego, patrona turystów.

Obcowanie z górami sprzyja według Jana Pawła II wzmocnieniu ludzkiego ciała i pokrzepieniu jego ducha. Jest najpierw formą troski o zdrowie i umocnienie fizycznych sił, służących ostatecznie ludzkiemu życiu, które pośród wszystkich doczesnych darów posiada najwyższą wartość. Ojciec Święty w czasie całego swojego pontyfikatu uważał walkę o każde ludzkie życie za sprawę priorytetową. Kontakt z górami umacnia, jak wyrażał się Papież, moralne zdrowie i wewnętrzne siły człowieka. Jest momentem sprzyjającym „poczynania w duchu”, rozwoju wszystkich cnót, zwłaszcza odwagi, hartu ducha, wytrwałości. Są one potrzebne człowiekowi w codziennym życiu. Jan Paweł II mówił tu o swojej „ascezie turystyki”. Góry tworzą dogodne środowisko do kontemplacji sensu życia i spojrzenia na codzienność z wyższej perspektywy. Człowiek doświadcza pośród nich bardziej dotykalnie daru wolności, będącej jednym z istotnych czynników jego godności. Wolność wolnego czasu nie może jednak stawać się „wolnością od wartości”

Obcowanie z górską przyrodą daje człowiekowi nie tylko odprężenie, ale wewnętrzną pogodę, sprawiając, iż życie staje się radosne. Podnosi ludzkiego ducha spragnionego pogody i jasności wśród przygnębiających okoliczności codziennej egzystencji. Bycie wśród gór, według Jana Pawła II, otwiera sprzyjającą okazję do pełnego wypoczynku, który nie może być kojarzony z bezczynnością, ale kreowaniem nowych wartości, zarówno w sferze fizycznej jak i duchowej.

Jan Paweł II podkreślał często prawdę, że turystyka prowadząc do wzajemnych kontaktów, przybliży ludzi do siebie, wiąże ich wzajemnie oraz budzi wrażliwość na drugiego człowieka, budując prawdziwie ludzką i solidarną społeczność. Pozwala ona na nowo odkryć wartość międzyludzkiej przyjaźni. Zanim człowiek wyruszy w góry, powinien być gotowy otworzyć się ku drugiemu. Ale też przebywanie razem podczas górskiej wycieczki stwarza okazję do rozszerzania i umacniania wspólnoty z bliźnimi. Co więcej, pozwala głębiej doświadczyć prawdy, że wszyscy ludzie są braćmi i siostrami w swym powołaniu, dziećmi tego samego Boga, Stworzyciela i Odkupiciela. Dzięki szczególnej atmosferze odprężenia i pogody towarzyszącej górskim pobytom stosunki międzyludzkie mają szansę przekształcać się z przedmiotowych na podmiotowe. Turysta wśród trudnych górskich szlaków ma wiele okazji do tego, by uczyć się współpracy i poświęcenia dla innych. Te cnoty są konieczne „w dolinach”, gdzie winniśmy ciągle rozbudzać w sobie „nową wyobraźnię miłosierdzia”

Wypowiedzi Jana Pawła II dotyczące gór i człowieka stały się okazją do rozwijania niepowtarzalnej, teologicznej konstrukcji pełnej głębokich skojarzeń, które można nazwać swoistą teologią gór. Papież mówi m.in. o kosmicz-

nej świątyni, jaką tworzą górskie przestrzenie. Wyżyny górskie kojarzy ze szczytem życia chrześcijańskiego, jakim jest sprawowanie Eucharystii. W niej człowiek wznosi się na wyżyny zbawienia i jakby z wyżyn górskich spogląda ku innemu światu. Góry, wzywając do wznoszenia się, odzwierciedlają prawdę o pielgrzymim charakterze ludzkiego życia, które na tym świecie nie znajduje swego ostatecznego celu, lecz szuka go w Bogu. Wyżyny górskie chwalą Boga poprzez swój majestat, piękno i niepowtarzalność swych zjawisk.

W konkluzji należy podkreślić prawdę, iż Chrystus uświęcił wszystkie ludzkie rzeczywistości, także wypoczynek człowieka i turystykę. Nadał nowy sens obcowaniu człowieka z górami”<sup>3</sup>.

Niezwykłe wyczulenie na piękno przyrody będące odzwierciedleniem atrybutu i piękna majestatu Najwyższego znalazło głęboki wyraz w życiu i duchowym przesłaniu „biedaczyny z Asyżu”, św. Franciszka. Mistyczna wizja przyrody Świętego, spotęgowana Jego licznymi wędrówkami stanowiącymi swoistą „turystykę ku wyżynom Boga”, jawi się najwyraziściej w natchnionej *Pieśni słonecznej*:

Najwyższy, wszechmocny i dobry  
Tobie sława, chwała, uwielbienie  
I wszelkie błogosławieństwo:  
Tylko Tobie, Najwyższy, one przystoją  
I żaden człowiek nie jest godny wzywać Twojego Imienia.  
Pochwalony bądź, Panie  
Z wszystkimi Twoimi stworzeniami,  
A przede wszystkim z naszym bratem słońcem,  
Które dzień daje, a Ty przez nie świecisz  
Ono jest piękne i promieniste,  
A przez swój blask  
Jest Twoim wyobrażeniem, o Najwyższy!  
Panie, bądź pochwalony  
Przez naszego brata księżyc  
I nasze siostry gwiazdy,  
Które stworzyłeś w niebie  
Jasne i cenne, i piękne.  
Panie, bądź pochwalony  
Przez naszego brata wiatr,  
Przez powietrze i obłoki,  
Przez pogodę i wszelkie zmiany czasu,  
Którymi karmisz swoje stworzenia.

---

<sup>3</sup> Ks. M. Ostrowski, *Człowiek i góry w refleksji Jana Pawła II*, (w:) Z. J. Ryn, Ks. kard. Wojtyła – Jan Paweł II. Miłośnik gór i przyrody, op. cit.

Panie, bądź pochwalony  
Przez naszą siostrę wodę,  
Która jest wielce pożyteczna  
I pokorna, i cenna, i czysta.

Panie, bądź pochwalony  
Przez naszego brata ogień,  
Którym rozświetlasz noc,  
A on jest piękny i radosny,  
Żarliwy i mocny.

Panie, bądź pochwalony  
Przez naszą siostrę ziemię,  
Która nas żywi i chowa,  
I rodzi różne owoce, barwne kwiaty i zioła.

Panie, bądź pochwalony  
Przez tych, którzy przebaczą wrogom  
Dla miłości Twojej  
I znoszą niesprawiedliwość i prześladowanie.  
Błogosławieni, którzy trwają w pokoju i prawdzie,  
Gdyż przez Ciebie, Najwyższy,  
Będą uwieńczeni.

Panie, bądź pochwalony  
Przez naszą siostrę, śmierć cielesną,  
Której żaden człowiek ująć nie zdoła.  
Biada tym, którzy w grzechu śmiertelnym konają.

Błogosławieni ci,  
Którzy odnajdą się w Twojej świętej woli,  
Albowiem po raz wtóry  
Śmierć im krzywdy nie uczyni.  
I składajcie Mu dzięki,  
I służcie Mu  
Z wielką pokorą<sup>4</sup>.

Nie tylko w górach, ale również wobec bezmiaru oceanu, w głębinie lasów, w obliczu jezior, rzek, zieleni łąk, wobec kwiatów, zmiennej, ale zawsze niespodziewanej aury, blasku słońca, tajemniczego lśnienia księżyca, migotliwych gwiazd, pośród chmur, mgły, deszczu i wiatru – czujemy radość będącą synonimem miłości. Miłości do Stwórcy tego cudownego świata oraz do ludzi – naszych braci i sióstr stanowiących wszak Jedność w Duchu.

Aksjologia turystyki to nieobecność nudy i rutyny, zniechęcenia i depresji, lęku przed wyzwaniem oraz utraty fascynacji istnienia. Życie człowieka

---

<sup>4</sup> Por. *Kwiatki św. Franciszka*.

to swoista turystyka, pełna uroku i niezwykłości, trudna i niebezpieczna, ale jakże wzniosła Droga ku Najwyższemu.

## **Bibliografia**

1. Bednarski F. W., *Sport i wychowanie fizyczne w świetle etyki św. Tomasza z Akwinu*, Londyn 1962.
2. Cynarski W., *W kierunku nowej, humanistycznej nauki o człowieku. Antropologia psychofizycznego postępu*, Rzeszów 2000.
3. Dziubiński Z., *Przesłanie Ojca Świętego Jana Pawła II do świata sportu*, (w:) *Sport na przełomie tysiącleci: szanse i nadzieje*, Warszawa 2000.
4. Dziubiński Z., *Jana Pawła II filozofia i teologia sportu*, (w:) *Społeczny wymiar sportu*, Warszawa 2003.
5. Jan Paweł II, *Oblicze i dusza sportu. Wystąpienie podczas Międzynarodowego Sympozjum z okazji Jubileuszu Sportowców roku 2000*, Rzym 2000.
6. Jan Paweł II, *Sport misją i świadectwem. Rozważania przed modlitwą „Anioł Pański”*, Rzym, 29.10.2000.
7. Matuszyk A., *Esej o doznaniach sportowych*, (w:) Z. Dziubiński (red.), *Antropologia sportu*, Warszawa 2002.
8. Ryn Z. J. (red.), *Ks. Karol Wojtyła – Jan Paweł II. Miłośnik gór i przyrody*, Kraków 2005.
9. Szyszko-Bohusz A., *Społeczny wymiar sportu w świetle Pedagogiki Holistycznej*, (w:) Z. Dziubiński (red.), *Społeczny wymiar sportu*, Warszawa 2004.
10. Szyszko-Bohusz A., *Sport jako kulturowa rzeczywistość w wymiarze transcendentnym*, (w:) Z. Dziubiński (red.), *Sport jako kulturowa rzeczywistość*, Warszawa 2005.
11. Wójciak T., *Edukacja przez sport w ujęciu teologii moralnej*, (w:) Z. Dziubiński (red.), *Edukacja przez sport*, Warszawa 2004.